

Viite: Lausuntopyyntö SMDno-2018-1061

Lausunto: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry kiittää mahdollisuudesta saada esittää kantansa hallituksen esityksestä arpajaislain muuttamisesta.

Rahapelihaittojen ehkäisyn näkökulmasta raha-automaattipelaamiseen tulee edelleen vaikuttaa. Niitä pelaavat pienituloiset ja heikommassa sosiaalisessa asemassa olevat suhteellisesti enemmän. Ne myös aiheuttavat edelleen lukumääräisesti eniten rahapeliongelmaa. THL:n tutkimuksen mukaan raha-automaatit ovat suosituin pelityyppi hoitoon hakeutuneilla ongelmapelaajilla, kun muilla pelaajilla suosituimpia olivat lottopelit¹.

Tutkimuksen kautta tiedämme myös, että ongelmapelaajat eivät juuri käytä vapaaehtoisia vastuullisuustyökaluja. Tästäkin syystä pakollinen tunnistautuminen ja siihen liitettyä riittävät vastuullisuustoimet, esimerkiksi pakolliset kulutusrajat pelaamiselle, ovat tarpeen myös raha-automaattipelaamisessa.

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry pitää pakollisen tunnistautumisen tuomista pelipisteisiin sijoitettuihin rahapeliautomaatteihin kannatettavana, ja tehokkaana välineenä ehkäistä rahapelihaittoja. Tämä väline mahdollistaa paremman ikärajakontrollin ja antaa mahdollisuuden tarjota pelaajalle yksilöidysti palautetta pelaamisestaan ja kulutuksestaan sekä mahdollistaisi erilaisten pelaamisen hallintaa tukevien ominaisuuksien tuomisen myös pelipisteiden automaatteja pelaaville pelaajille.

On kuitenkin valitettavaa, että pakollinen tunnistautuminen ei tule kaikkiin raha-automaatteihin, vaan nykyisessä esityksessä pelisalien ja kasinon automaatit jäävät ulkopuolelle. Se on vakava puute, sillä kasinolla ja pelisaleissa pelataan hajasijoitettuja automaatteja suuremmilla summilla. Pelisalien automaattien tuotto on perinteisesti ollut hajasijoitettuja automaatteja noin kolmanneksen korkeampaa. Pelisaleissa pelaavat myös useammin rahapelaamisen muodon haitoista kärsivät pelaajat ja harvemmin satunnaiset pelaajat². Osassa pelisaleja (Feel Vegas) pelaamiseen yhdistyy myös alkoholitarjoilu. Tutkimuksessa on havaittu, että alkoholinkulutus on yhteydessä

¹ Salonen A, Hellman M, Latvala T, Castrén S. Gambling participation, gambling habits, gambling related harm, and opinions on gambling advertising in Finland 2016. Nordic Studies on Alcohol and Drugs 2018.

² Ongelmapelaajista 66 % pelaa pelisaleissa, muista pelaajista 10 %. Salonen A et al. 2018.

suurempiin panoksiin ja nopeampaan rahojen häviämiseen. Lisäksi on huomioitava, että Pakka-ostokokeiden perusteella ei pelisalien ikärajavaltvonta näytä toimivan. Pakollinen tunnistautumisen tulee laajentaa koskemaan myös pelisalien ja kasinon raha-automaatteja sekä myös muita erityistä rahapelihaittaa sisältäviä rahapelejä.

Suomessa rahapeliin tuotosta tulee ongelmapelaajilta tutkimuksen³ mukaan noin 400 miljoonaa euroa (23 %) ja he pelaavat runsaasti rahapeli-automaatteja. Erityisesti heidän kulutustaan on tarkoitus hillitä. Siksi on selvää ja myös hyväksyttävää, että vastuullisen pelaamista ohjaavan politiikan myötä myös raha-automaattituotot vähenevät. Lakiesityksen perusteluissa (s. 17) Veikkaus arvioi raha-automaattituottojen alenemaksi enimmillään 145 miljoonaa euroa. Arpajaisverotuottojen alenemaksi on arvioitu enimmillään 30 miljoonaa euroa, joka on 15 % tuottojen alenemasta. Erityisesti tämä jälkimmäinen luku kaipaaisi lisää perusteluja etenkin, kun arpajaisvero on 12 %. Kuinka paljon tästä leikkautumisesta on alaikäisten pelaamista, joka lainsäädännön mukaan ei olisi edes saanut kertyä?

Sisäministeriön hankkeelle talouspoliittisen ministerivaliokunnan tehtäväksi annossa esitetyt esiselvitykset ovat kovin vähäisiä merkitykseltään rahapelihaittojen ehkäisyn näkökulmasta. Tämä ei palvele kokonaisuutta ja tapahtuu nyt ilman kokonaisvaltaista suunnitelmaa. Siinä ei ole annettu tehtäväksi tehdä esiselvitystä rahapelipolitiikan kehittämistarpeista, ei rahapelihaittojen ehkäisyn resurssitarpeista tai rakenteista.

Arpajaislain edellisten muutosten (HE 132/2016 vp) käsittelyn yhteydessä niin eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta⁴ kuin hallintovaliokunta⁵ korostivat, että pelihaittojen ehkäisyyn tulee panostaa vahvasti ja varata siihen riittävät resurssit. Valiokunnat totesivat myös molemmat, että rahapelilainsäädännön uudistamisen toiseen vaiheeseen onkin ryhdyttävä mahdollisimman ripeästi ja siinä tulee konkretisoida rahapelipolitiikkamme keskeistä tavoitetta, pelihaittojen ehkäisyä, ja haittojen ehkäisyyn liittyviä toimenpiteitä. Myös edunsaajien lausunnoissa on tuotu esiin, että pelihaittojen ehkäisyyn tulisi suunnata nykyistä enemmän varoja.

Valvontaviranomaisen ja asianomaisen ministeriön tulisi ehdottomasti vaikuttaa siihen, että rahapelaamisen mainonnan sääntely sisällytettäisiin mukaan alkoholin ja tupakan rinnalle Audiovisual Media Services Directiven sisältöön. Samoin tulisi valmistautua direktiivin voimaantullessa valmistelevaan kansalliseen lainsäädäntöön rahapelimainonnan estämiseen ulkomaisista medioista. Mainonnan ja ns. tuoteinformaation välinen raja on poistettava. Lähes kaikki Veikkauksen tuoteinformaatioksi nimittämä on käytännössä mainontaa. Jos näin ei ole, niin miten ulkomaisten peliyhtiöiden vastaava tuoteinformaation jakaminen ulkomaisten medioiden välityksellä on mainontaa? Erityistä rahapelihaittaa sisältävien pelien

³ Raisamo S, Salonen A. Suomalaisten rahapelaaminen 2015. THL 2016.

⁴ Valiokunnan lausunto StVL 9 2016 vp

⁵ Valiokunnan mietintö HaVM 25/2016 vp

mainonta ja tuoteinformaation jakaminen tulee estää arpajaislain 14b § mukaisesti. Rahapeliin mainonta ja ns. tuoteinformaatio on peliongelmaisten kannalta pelaamisen yllyttämistä ja häiritsevää⁶.

Talouspoliittisen ministerivaliokunnan esityksen pohjalta käynnistettävissä selvitystöissä tulisi ottaa paremmin huomioon myös rahapelihaittojen ehkäisy. EHYT ry pitää valitettavana, että arpajaislain muutoksissa edetään näin pienin askelin ja turhalla kiireellä. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry toteaa, että ei ole eettisesti oikein pyrkiä lisäämään pelituottoja haittojen kustannuksella, erityisesti kun tiedetään että nuo haitat kohdistuvat yksilöihin, jotka ovat jo valmiiksi taloudellisesti hja yhteiskunnallisesti heikossa asemassa. Olennaista olisikin miettiä, miten voimme uudistaa rahapeli- ja tukijärjestelmää siten, että emme tarvitse ongelmapelaajien rahoja. Rahapelihaittoja on mahdollista ehkäistä hyvin suunnitellulla ja toteutetulla työllä.

EHYT pitää tärkeänä järjestelmä kokonaisvaltaisista ja pitkäjänteistä kehittämistä. Keskeisinä asioina EHYT ry näkee tässä;

1. Tarvitaan kansallinen rahapelipoliittinen ohjelma
2. Ehkäisevä työ tarvitsee pysyvät resurssit ja rakenteet

Kansallisen rahapelipoliittisen ohjelma

EHYT ry esittää kansallisen rahapelipoliittisen ohjelman laatimista. Valtioneuvoston on tehtävä rahapelipoliittinen periaatepäätös, jolla asetetaan tavoitteet rahapeliin tarjonnalle, valvonnalle, rahapelihaittojen ehkäisylle, hoidolle, tutkimukselle sekä peliyrityksen tuotolle, eli pelaajien häviämisen määrälle. Ohjelma tulee laatia poliittisessa ohjauksessa ja siten että siinä ovat mukana myös rahapelihaittojen kanssa työtä tekevät osapuolet. Siinä tulisi myös nostaa kehittämiskohteeksi digitaalisen pelaamisen haittojen ehkäisy.

Rahapelihaittojen ehkäisemiselle on luotava tavoitteet ja rakenteet

Arpajaislaki edellyttää niin yhteiskunnalta kuin rahapeliyritykseltäkin rahapelihaittojen ehkäisemistä ja vähentämistä. Lain perusteluissa todetaan rahapelihaittojen ehkäisyn olevan järjestelmän perusta. On välttämätöntä jo itse järjestelmän ja sen uskottavuuden kannalta, että rahapelihaittojen ehkäisylle luodaan viimein rakenteet ja niille resurssit.

Rahapelihaittojen ehkäisyn rakenteet edellyttävät riittäviä resursseja. EHYT ry esittää, että arpajaislain nykyisen 52 § tulkintaa laajennetaan ja sen kautta käytettävää rahasummaa korotetaan kattamaan rahapelihaittojen ehkäisyn, hoidon kehittämisen ja tutkimuksen riittävä rahoitus.

Rahapeliyrityksellä on voimassa olevan lain mukaisesti (46 §) velvollisuus korvata valtiolle rahapeli-toiminnan valvonnasta aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti ja

⁶ Salonen et al 2018.

samoin sillä on velvollisuus (52 §) korvata valtiolle rahapelihaittojen seurannasta, ehkäisyn ja hoidon kehittämisestä aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti.

Kansalaisjärjestöjen toiminnalle on jatkossakin turvattava toimintamahdollisuudet. Kansalaisjärjestöillä on ollut keskeinen rooli rahapelihaittoihin liittyvässä kehittämistyössä, valistustyössä, ehkäisytyössä, tukipalveluissa ja hoidossa. Kansalaisviestinnälle, pelikasvatukselle, valistukselle ja muulle ehkäisevälle työlle tulee turvata mahdollisuudet rahoituksen kautta.

Rahapelihaittojen ehkäisy edellyttää pysyviä rakenteita. Ehkäisevän työn kehittämiseen tarvitaan oma elin, joka voisi olla esimerkiksi neuvottelukunnan tyyppinen, ja jossa pitäisi olla edustus niin valtiolta, kunnista kuin kolmannelta sektorilta. Järjestöillä tulee säilyä projektityyppinen kehittämistoiminta, joka kiinnitettäisiin yhteistyöorganisaation kautta osaamiskeskuksiin ja ne toteuttaisivat rahapelipoliittista ohjelmaa. Lisäksi nykyisen Peliklinikan pohjalle tulisi luoda hoidon ja tuen resurssikeskus, joka voisi vastata peliongelman hoidon ja tukipalveluiden kehittämisestä THL:n ohjauksessa

Helsingissä 13. päivänä heinäkuuta 2018

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

Kari Vuorinen
Talous- ja hallintojohtaja

Tapio Jaakkola
Projektipäällikkö